

Representantforslag 106 S

(2012–2013)

fra stortingsrepresentantene Øyvind Håbrekke, Laila Dāvøy og Hans Olav Syversen

Dokument 8:106 S (2012–2013)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Håbrekke, Laila Dāvøy og Hans Olav Syversen om handlingsplan for bedre foreldresamarbeid etter samlivsbrudd

Til Stortinget

Bakgrunn

Konflikt mellom foreldre kan ha alvorlige konsekvenser for barn. Det gjelder konflikter både før og etter samlivsbrudd.

Forslagsstillerne vil understreke at arbeid for å forebygge konflikter og brudd er viktig å prioritere. Ved å forebygge konflikter og samlivsbrudd kan barn, foreldre og samfunnet spares for store lidelser og kostnader. Familievernet gjør et omfattende og viktig arbeid på forebyggingssiden.

Noen ganger er imidlertid et brudd nødvendig og til det beste. Da er det viktig at familien får hjelp til å sørge for at dette går så bra som mulig for alle parter, og at ungene klarer seg best mulig gjennom prosessen. Familievernet har også en stor oppgave med hensyn til å hjelpe og støtte familiene etter et brudd. Det viktigste for barna er å forhindre et høyt konfliktnivå, i intakte parforhold så vel som i skilsmisessituasjoner.

I 2012 var det 9 900 skilsmisser i Norge. Helt siden 1989 har tallet på skilsmisser ligget på rundt 10 000 i året.

Nærmere 10 000 barn opplevde skilsmisse i 2011. Dette tallet har ligget omtrent på samme nivå i en årrekke. I tillegg kommer barn av samboere som går fra hverandre. 12 377 barn opplevde i 2011 at foreldrene ble separert. Over 20 000 barn opplever altså hvert eneste år at foreldrene blir skilt eller separert. Statis-

tisk sentralbyrå har ikke oversikt over hvor mange barn som opplevde at samboende foreldre flyttet fra hverandre, og det eksisterer ingen statistikk over inngåtte og oppløste samboerskap. Men etter at det ble innført obligatorisk mekling ved samlivsbrudd for samboere med felles barn under 16 år, er også samboere med i meklingsoversikten. Drøyt 20 800 meklinger ble avsluttet i 2011. Oppløste samboerskap sto for 30 prosent av meklingssakene.

På landsbasis ble i 2011 2 632 barnetvistsaker avgjort i retten.

Omtrent ett av ti norske barn mellom 6 og 15 år bor ifølge Folkehelseinstituttet i husholdninger der foreldrene er i konflikt med hverandre.

Konsekvenser av høyt konfliktnivå

Studier tyder på at foreldrekonflikt har negative konsekvenser for barn og ungdom på en rekke ulike måter. Foreldrekonflikt er forbundet med høyere nivå av angst, depresjon, aggresjon, selvskadingsadferd, lavere selvtillit, dårligere psykisk helse, skoleprestasjoner og mellommenneskelige relasjoner, samt rusproblemer. Foreldrekonflikt og samlivsbrudd har ulik effekt på barn avhengig av alder, utvikling og konfliktnivå. Forskjeller på barns mestringsstrategier og emosjonelle regulering gjør at noen barn er mer motstandsdyktige enn andre.

Sterke konflikter mellom foreldre representerer en trussel mot barnets opplevelse av lojalitet og tilknytning. Barn kan reagere ulikt på dette. Noen barn blir forsiktige, andre trekker seg helt unna, mens noen barn velger side i konflikten. Når barn går i allianse med en av foreldrene, skjer det ofte med den av foreldrene som barnet mener trenger mest støtte. Barn har en sterk rettferdighetssans, og de ønsker at begge foreldre skal ha det bra etter bruddet. Barn kan derfor vise sterk medfølelse med den de oppfatter som «sviktet». Barn som opplever sterk konflikt mel-

lom foreldre har det vondt. Forskning viser at barn som opplever foreldrekonflikter over lang tid kan få mange problemer.

Familievernets rolle

Familievernet er et av samfunnets viktigste hjelpetilbud til familier i konflikt. Det statlige og det ideelle familievernet gir et tilbud om behandling og rådgivning der det oppleves vansker, konflikter eller kriser i familien, bestående av parterapi, familierapi og mekling ved samlivsbrudd. Ved samlivsbrudd kan familievernet gi hjelp og veiledning til fortsatt å være gode foreldre. Familievernet gjør i tillegg til meklingsoppgavene også mye viktig arbeid i rådgivning i foreldresamarbeid, hvor de møter barn, og i mange tilfeller avverger rettssaker som koster mye for samfunnet.

Som familierapeuter og meklere møter familievernet daglig barn som opplever at foreldre flytter fra hverandre. Som en del av dette arbeidet bistår de disse foreldrene med å utarbeide samværsavtaler for barna som omhandler foreldreansvar, bosted og samvær. I tillegg er en viktig oppgave for familievernet å hjelpe foreldre til å håndtere bruddet, dersom de har behov for dette. Familievernet skal hjelpe foreldrene til å ivareta barna i denne livssituasjonen, og ikke minst hjelpe dem til å få til et godt samarbeid om barna, uansett hvilken samværsavtale de blir enige om.

Familievernets viktigste oppgave bør være å forebygge at konflikter oppstår. Familievern tjenesten har et stort potensial til å forebygge og redusere konflikter, til beste for barn og familier. Kapasiteten må bygges ut for å utnytte dette. Representanter fra Kristelig Folkeparti fremmet nylig forslag i Stortinget om at familievernet må styrkes. Med dagens ressursnivå må det forebyggende arbeidet reduseres. Styrket satsing på foreldresamarbeid etter brudd må derfor komme i tillegg til, og ikke på bekostning, av det forebyggende arbeidet. Forslagsstillerne viser til at de i sine alternative budsjetter foreslår kraftige økninger til familievernet. Forslagsstillerne viser videre til at Kristelig Folkepartis representanter har fremmet forslag om en opptrappingsplan for familievernet, jf. Innst. 179 S (2012–2013), jf. Dokument 8:137 S (2011–2012) Representantforslag om styrking av familievernet.

Forslagsstillerne mener det er behov for en handlingsplan for å redusere konflikter og bedre foreldresamarbeid etter brudd. En slik plan må blant annet inneholde:

1. Mer obligatorisk mekling

Familievernkontorene utfører lovpålagt mekling ved samlivsbrudd etter lov om ekteskap § 26 og barneloven § 51. Dette gjelder både gifte og samboere, og foreldre som vil reise sak for domstol etter barne-

loven. Mekling er et virkemiddel som brukes for å løse omsorgsfordeling og arrangere samværsavtaler når foreldre med felles barn under 16 år velger å gå fra hverandre. Hensikten er at en nøytral tredjepart skal hjelpe med å finne løsninger som ivaretar både barnas og foreldrenes interesser.

Det kan tilbys inntil syv timers gratis mekling. Dersom foreldrene ikke blir enige i første møte, oppfordres de til videre mekling i opptil seks timer til, dersom meklere tror dette vil føre til en avtale. I dag er bare den første meklingstimen obligatorisk. Barneombudet har nå tatt til orde for at antall obligatoriske meklingstimer bør økes. Det kommer også mange tilbakemeldinger fra aktører innen familievernet som sier at tre timer obligatorisk mekling ga langt bedre muligheter til å få i gang en konstruktiv prosess. Nå er det frivillig med mer enn én time, og familievernet opplever at der det er størst konflikt går foreldrene rett til retten, i stedet for å prøve mer mekling. I retten eskaleres ofte konfliktnivået ytterligere. Domstoladministrasjonen har selv pekt på at mange av de sakene man nå får til behandling i domstolssystemet, aldri burde ha vært der (jf. høringsuttalelse til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 7. desember 2012). Familievernet må få økte ressurser, og man må ha mer mekling for å forebygge at saker kommer til domstolen.

Antallet barnefordelingssaker for domstolene har økt, og ordningen i dag, med én obligatorisk meklingstime før man kan velge å ta saken til domstol, kan være en av årsakene. Forslagsstillerne mener derfor det er på tide å gå tilbake til tre obligatoriske meklingstimer.

2. «Fortsatt foreldre»-kurs

«Fortsatt foreldre» er et kurs- og kompetanseprogram om foreldresamarbeid etter samlivsbrudd som er utviklet ved Modum Bads Senter for familie og samliv. Programmet tilbyr fagkunnskap, kurs og veiledning til fagpersoner, foreldre og andre voksne. Målet er å styrke foreldres evne til å samarbeide etter samlivsbrudd, og dermed bidra til å fremme en trygg og stabil oppvekst for barna.

Familievernkontorene arrangerer «Fortsatt foreldre»-kurs for foreldre som ønsker å skape et godt nok foreldresamarbeid med ekspartner etter samlivsbrudd – til beste for barna. Evaluering av kurstilbudet viser en gjennomgående svært positiv respons. Foreldrene selv sier dette er et kurs som er relevant både for dem som akkurat har gjennomlevd et samlivsbrudd og for dem som har bruddet liggende tilbake i tid.

Forslagsstillerne mener også dette arbeidet må styrkes ytterligere slik at dette kurset kan brukes mer aktivt og gis med mer individuell oppfølging til de enkelte familier.

3. *Lytte mer til barna*

Konflikter vil forebygges og foreldrene kan få større innsikt i egen konflikt dersom barnas stemme blir tydeligere.

Barn har rett til å bli hørt i alle forhold som angår barnet selv. Dette følger av barneloven § 31 og FN's barnekonvensjon artikkel 12. Personlige forhold omfatter blant annet hvem barnet skal bo sammen med etter et samlivsbrudd, og samvær med den andre av foreldrene. Når barnet har fylt 7 år, skal hun eller han få si sin mening i saker om hvem av foreldrene barnet skal bo sammen med etter et samlivsbrudd. Når barnet er 12 år, skal det legges stor vekt på hva barnet mener. Fra barnet er 7 år har det en rett, men ikke en plikt, til å uttale seg. Det betyr at det skal legges til rette for at barnet kan gi uttrykk for sine synspunkter dersom barnet selv ønsker det. Barn skal ikke måtte velge mellom foreldrene eller måtte ta stilling i foreldrenes konflikt. Det må understrekes at det ikke er barnets ansvar å løse konflikten eller å velge mellom mors og fars versjon. Et barns lojalitet er ofte sterk, og et barn bør ikke pålegges for mye ansvar i en konfliktsituasjon.

4. *Styrket støtte til familier i høykonflikter i prosjektet «Ser du meg?»*

Forskning fra flere hold viser at barn og unge tar skade av å leve sammen med foreldre som har store og langvarige konflikter, både når de lever sammen og etter samlivsbruddet. Forslagsstillerne viser til at Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) over flere år har ledet et viktig pilotprosjekt, «Ser du meg?»-prosjektet, som er rettet mot barn og foreldre som har store samarbeidskonflikter etter samlivsbrudd. I prosjektet har man stimulert til og iverksatt samtalegrupper for barn og unge i denne målgruppen. Samtidig er det gitt parallelle tilbud til foreldre, og man har arbeidet for å utvikle samarbeidsmodeller mellom ulike tjenester på kommunalt og regionalt ni-

vå. Pilotprosjektet har vist positive resultater for de barna og også foreldre som har deltatt. Det skal bygges videre på erfaringer fra prosjektet i det videre arbeidet i familievernet. Oppfølging av familier med høyt konfliktnivå er en viktig oppgave for familievern tjenestene. Tilbudet til familier som lever i høy konflikt etter samlivsbrudd må derfor videreutvikles. Erfaringene fra pilotprosjektet «Ser du meg?» skal ligge til grunn for fortsatt satsing på samtalegrupper for barn, parallelle tilbud til foreldre om konfliktløsning og bedre foreldresamarbeid.

5. *Mer forskning*

Folkehelseinstituttet har på oppdrag fra Bufdir levert en rapport (2012) om konsekvenser av foreldrekonflikt og samlivsbrudd for barn og ungdom. Rapporten avdekker flere områder der det er behov for mer forskning. Spesielt trekker forfatterne fram at det er behov for nye studier på effekten av samlivsbrudd på de minste barna, effekten av foreldrekonflikt, på konsekvenser av nye familiestrukturer, for eksempel delt bosted. Det er behov for mer forskning på effekter av langvarig konflikt i intakte parforhold, samt effekten av mekling på barns adferd, livskvalitet og helse, og hvordan barn kan bli hørt på best mulig måte i meklingsprosessen.

Forslag

Forslagsstillerne fremmer på denne bakgrunn følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen legge fram en handlingsplan for bedre foreldresamarbeid etter samlivsbrudd.

17. april 2013

